

Grønhøvdaoyggjar??

BJARNI DJURHOLM
løgtingsmaður

Føroyska stavraðið er ikki lykilin til vitan, men heldur til centripetala nalvaskoðan

Sunnudagin hevði útvarpsmaðurin áhugaverda samrøðu við Sjúrd Skaale um ABC’ið. Ógvuliga apropos visti tíðindamaðurin í sendingini eisini at siga, at burturblivna fraktskipið, sum russar leitaðu eftir, var funnið við Grønhøvdaoyggjar.

Síðani almenna føroyska stavraðið gjørdist kjölfestið undir stavsetingini, hevur tað í vaksandi mun verið ein trongi fyri skilvisari málrøkt, ein forðan fyri gerandisvitan og ein fótongul í al-tjóðagerðini. Stavraðið er vorðið gluggapynt hjá summum at tjóðskapa sær við.

Úrslitið er, at vit í mong-

um viðurskiftum eru endað í stavseting, sum fyri flestu gevur trupulleikar heldur enn møguleikar. Har føroyska stavraðið ikki er lykilin til vitan, men heldur til centripala nalvaskoðan.

Kaka og kaka
Tilgongdin við stavraðnum, har c,q,w,x og z eru lúkaðir burtur, hevur eisini sett fleiri lærugreinar í eina andsøgn. T.d. er burturav mest brúkti bókstavurin í støddfrøðini, stavurin x, burturbeindur. Sama er galdandi fyri hinar stavirnar, sum eru stuðlar undir ótaldum formlum í eitt nú alis- og evnafrøðini.

Í gerandismálinum finna vit C í c-vitaminum, calci-um, lista C, c-dur, cif, .com, Celsius, á talvborðinum t.d. C4, cm, cl, cacao og í ótal av øðrum orðum.

Einki at siga til, at børn eru ørkymlað, tá tey í føðingardøgum nú drekka kaka og kaka verður serverað afturvið.

W er eisini allastaðni - t.

d. wc, www., watt, WHO, WTO, Wien, whisky, Windows o.s.fr.

Eisini eru aldargomul fólkanøvn troðkað út í myrkrið. Nøvn sum Christina, Victor, William, Zakarias o.o. hava livað í eini oyðimarkargongd farnu tvey ártíggini. Somu-leiðis kunnu eftirnøvnini Breckmann, Carlsen, Christiansen, Clementsen, Jacobsen, Michelsen, Niclasen, Wang, Wardum, Weihe, Wilhelmsen, Winther, Zachariassen, Ziska og mong onnur kenna seg uttan fyri góða alfabetiska selskapið.

Trongi fyri vitan
Partvíst hevur almenni Skúlabókagrunnurin gingið undan í politikkinum. Hetta er serstakliga sjónligt í Heimsatlasinum, sum varð útgivið í 1993.

Henda bók, sum eigur at vera gluggin út í heim hjá leikum sum lærdum, er ístaðin vorðin ein trongi fyri vitan og lærdómi.

Í atlasinum er soldað í bókstavunum í ólukkumát. Í reinskanini eru staðarnøvn broytt og onnur hava mist sín upprunatýdning.

Nú eitur tað ikki longur Schweiz men Sveis, Sicilia eitur Sikiloy, Chad - Kjád, Scillyoyggjarnar - Sillingaroyggjar, Chile - Kili, New Zealand - Nýsæland, Zaire – Sair, Zimbabwe - Simbabvi, Mozambique – Mosambik, Cape Town - Høvdastaður. Ja, dømini eru ótald.

Har ein skriðan er lopin..., soleiðis eisini í atlasinum. Í málsligum ovfarakæti leyp ketan púrusta av.

Danmark eitur nú Danmørk, Hebridurnar - Suðuroyggjar, Bornholm - Burgundarhólmur, Sjælland - Sæland, Thailand - Teiland o.s.fr.

Hálvoyggj er broytt til nes, hóast heitin í landafrøðiligu terminilogiini umboða hvør sítt. Vit hava Eystnes, Tinganes og nú eisini Kolanesið (á stødd

við Ísland?!) og so er ÚF farið at siga Koreanesið, sum er útvið ¼ mio km2 ?!

Harafturat er **a** skift út við **á**, **o** við **ó**, **y** við **ý** og **u** við **v**. Hví skal tað eita Ásia, Arábia, Róm, Kýpros, Jerúsalem, Makedónia, Avstralia o.s.fr.?

Kann tað hava nakað við íslensku stavsetingina at gera? Spurningurin er sjálv-sagdur, tí nú eita Vestmannaoyggjarnar Vestmannaeyar í atlasinum!

Og miðlarnir eru farnir uppafur longri. Í ÚF verður vanligi sagt, at okkurt er áfatt í Spaniu, Albaniu, Australiu o.s.fr. Tað eitur Spania, Albania, Australia. Hvør er tann logiska frágreiðingin?

Toskarhøvdi
Øll hesi konstrueraði nýyrði, frá gerandishugtøkum til staðarnøvn, har upprunin tykist at vera at sleppa av við partar av latínska alfabetinum, tarna smidligari innlæring, eru ein

fótongul í leitingini á internetinum og forðan fyri optimalari fatan av tíðindum, sum áhaldandi floyma úr alheiminum umvegis elektronisku miðlarnar.

Onkur hevði á munni, at hetta bert er byrjanin. Tá t. d. atlatið verður endurprentað, hava flestu staðarnøvn aftur verið í tváttinum og koma tá undan kavi sum púra óspilt føroysk orð.

Útvarpsmaðurin las Grønhøvdaoyggjar fyri Cap Verde. Skulu vit so í næstum vænta, at tá okkurt verður á vási við Cape Cod, at tíðindamaðurin fer at berika okkum við heitnum Toskarhøvdi? Livst so spyrst.

Onkur heldur at hetta er skemt, men tað er tíverri ikki so. Hetta eru Føroyar anno 2009.

Bensin ella benzin? Sigarett ella cigarette?

MARJUN ARGE SIMONSEN

Í sambandi við at tað er í umrøðu at broyta stavrað okkara, fari eg at loyva mær at koma við nøkrum viðmerkingum. Vit sleppa sum kunnugt ikki undan at nýta aðrar stavir, tá ið vit skriva ávís útlendsk fólkanøvn, staðarnøvn o.a.tíl., men í mong ár hevur verið siðvenja at taka fremm-andaorð og tøkuorð inn í okkara mál við at laga tey til okkara egna stavrað. Eitt nú við at seta s í staðin fyri c, t.d. djús, sigarett, sigar, sirkus, sosiologi, við at seta s fyri z, t.d. bensin, blits, bronsa, ensym, oson, pitsa, sebra, sink, Sveis, við at seta ks fyri x, t.d. : faks, Meksiko, saksofon, við at seta j fyri útlendskt y fremst í orði, t.d.: joga, jogurt og við at seta v í staðin fyri w, t.d.: bovla, vesi, vinarbreyð, vist o.s.fr. Tað er ein ørgrynna av slikum orðum í málinum.

Tískil fari eg at vísa á, at verður stavraðið broytt, so má støða takast til, um henda siðvenja skal halda fram ella ikki. Hevur Sjúrdur Skaale hugsað um hetta? Hvør støða enn verður tikin, so má vera heilt greitt, hvussu tøkuorð

og fremmendaorð skulu stavast, og boðskapurin má koma heilt greiður út til fólk. Annars er stórir vandi fyri, at øll fara at skriva hvør í sínum lagi. Tað eru tó óivað mong, ið halda tað vera lættari, men her má fyrivarni havast. Tí tað er neyðugt hjá okkum – eins og øllum, ið hava eitt framkomið regluskipað skriftmál – at hava eina reglu ella ein leist at halda okkum til, t.e. 1) hvussu stavast eitt ávíst orð? 2) hvat merkir eitt ávíst orð? 3) hvussu bendist eitt ávíst orð? 3) hvat er tað orðfeingi, ið vit skulu nýta? 4) hvat er rættur føroyskur setningsbygnaður? Her mugu orðabøkur, rættstavarar og mállærur vera samdar, so tað ber til at fáa eitt greitt og eintýðugt svar hjá øllum, ið skriva. Harumframt er neyðugt, at Málnevndin hevur eina greiða støðu hesum viðvikjandi og gongur á odda við at fáa henda boðskap út. Fólk mugu fáa at vita, hvat er góður málburður ella ikki, hvussu eitt orð verður stavsett rætt og hvussu tað bendist. Fólk, ið ynskja málsliga leiðbeining, mugu fáa eitt greitt og eintýðugt svar, ið er í samsvari við orðabøkur og annars ta regluskipan, ið er galdandi. Vit kunnu ikki skriva hvør í sínum lagi. Tað verður heldur ikki

gjørt í okkara grannalondum.

Tí er neyðugt at hugsa um, hvørjar avleiðingar tað fer at hava, um stavraðið verður broytt. Tað ber ikki til at seta nakað í gongd uttan at hugsa um avleiðingarnar. Verður stavraðið broytt, mugu tey, ið taka hesa avgerð, eisini duga at skilja, at setast má út í kortið, um haldast skal fast í hesa siðvenju – at laga fremmendaorð og tøkuorð til okkara stavrað ella ikki. Og harumframt má støða takast til, um tey orð, ið longu verða skrivað við okkara egnu stavum, skulu broytast, so tað er í lagi at skriva sigarett og sirkus við c, bensin við z o.s.fr. Her er best at hava eina ávísu stavseting og ikki valfría stavseting, tí tað ørkymlar meira enn hjálpir fólki at stava.

Tað slepst ikki undan, at tað fer at fáa avleiðingar fyri okkara skriftmál, um stavraðið verður broytt. Tað er umráðandi at fáa at vita, um nakar hevur gjørt sær greitt, hvussu umfatandi hesar avleiðingar vera – ikki minst fyri tey, ið rættlesa, týða o.a. Tí tað ber ikki til at gera málsligt arbeiði til lítar, um eingin føst regla er. Heldur ikki ber til hjá lærarum og teimum, ið hava ábyrgd av at læra onnur okkara mál, at undirvísa í føroyskum,

uttan at vita, hvussu orðini í okkara máli skulu stavsetast. Heldur ikki ber til at geva bøkur o.a. tilfar út, um eingin greið regla er. Ein stovnur undir landinum er Føroya Skúlabókagrunnur. Hesin stovnur hevur við Heimsatlasinum latið øll heimsins lond í føroyskan málbúna, og hetta atlas verður nýtt í øllum skúlum, umframt at hetta snið á nøvnunum nú verður nýtt sum leistur fyri, hvussu lond o.a. stavast á føroyskum. Skal hetta arbeiðið nú fara fyri skeytið, tí aðrir stavir skulu nýtast? Hetta

er ið hvussu so er neyðugt at taka støðu til.

Eitt annað, ið eisini hevur týdning: Sum nú er, er tað trupult hjá nógvum at stava og benda rætt. Kann henda broyting ikki virka til tað verra? Tí hetta kann uttan iva ørkymla uppafur meira. Tey ungu kenna ofta útlensku orðini betur enn okkara egnu, tí tey lesa so nógv á øðrum málum. Eg meti, at hetta er tað øvuta av tí, ið teimum tørvar. Tað er heldur leiðbeining, ið teimum tørvar.

Tað kann eisini sigast soleiðis: Skulu vit føroy-

ingar varðveita okkara mál við teimum sereyðkennum, sum tað hevur, ella skulu vit bara sleppa endanum og alheimsgera okkara skriftmál?

Tað er ið hvussu so er neyðugt at hava áður umrødda spurning í huga, áðrenn støða verður tikin.

PS At navnalógin er í samsvari við okkara stavrað er eyðvitað.

Hans Pauli Strøm gjørdi semjuna til onkis

ANNITA Á FRÍÐRIKSMØRK

Tvørpolitiski pensjónsbólkurin varð samdur um, at ongin í bólkinum úttalaði seg til miðlarnar um arbeiðið í bólkinum fyrr enn arbeiðið var liðugt. Og vit samdust enntá um eitt tíðindaskriv, sum varð sent øllum miðlum, m.a. um hesa munnskuv. Nú siggi eg, at Hans Pauli Strøm, sum er í bólkinum, hevur eina langa grein í bløðunum um pensjónir, og um hvat Javnaðarflokkurin vil og heldur. Hendan grein hjá HPS kann bara skiljast sum at semjan um tøgner uppløyst. Tað vil siga, at tað nú aftur stendur miðlunum frítt at seta seg í samband við øll í bólkinum!